

PREOTULU ROMANU.

Diuariu basericescu, scolasticu si literariu.

Buzele preotului voru pazî sciinti'a si lege
voru cercá din gur'a lui. Malachi'a c. II. v. 7.

DOMNEDIEÉSC'A LITURGIA

A S.-LUI JOANU CHRYSOSTOMU.

— Studiu ritualu. —

10. Rogatiune preste Energumeni si Penitenti.

Cumcá pentru energumeni (indraciti) aieve s'a facutu rogatiune la s. liturgia, se cunósce din marturisirea mai susu citata, unde se dice cá „*prim'a rogatiune se face pentru energumeni.*“¹⁾

Rogatiunea acést'a se faceá inainte de liturgi'a credintiosiloru, pentru cá energumeniloru erá opritu a se rogá in adunarea comuna a Fratiloru.²⁾

Referitoriu la acésta rogatiune éta ce dice S. Chrysostomu. Elu mustrându datin'a unor'a carii dupa finírea contiunei paraseáu baseric'a, dupa-ce aréta cá rogatiunea implinita in baserica are mai multa potere, deóra-ce acolo pre tempulu celebrarei mysterialoru suntu de façia angerii, archangelii, carii impreuna cu credintiosii se róga pentru cei rescumperati prin Is. Christosu, adauge:

„*Pentru acé'a aduce pre acelu tempu diaconulu pre cei indraciti, si le demânda cá numai capetele se le plece,*

¹⁾ Credu cá pentru acé'a se numesce „prima“ pentru cá indracitii desî patimeáu de obsesiune, dara eráu deja initiati, precumu si penitentii, si cá pre atari i are inaintea s'a preferindu-i catechumeniloru Cfr. Hom. VII in Ep. ad Rom. 6. T. II. p. 449.

²⁾ De incompreh. IV. 7. T. I. p. 727.

ca cu pusetiunea trupului se dica cererile, pentru că lor nu e permis a se rogá in adunarea comuna a fratiloru. Pentru ace'a i pune pre acei'a inainte cá induratu fiindu atátu de tacerea câtu si de nevoi'a lor, cu increderea t'a se te folosesci spre partinirea acelu'a.“¹⁾)

Totu despre rogatiunea facuta pentru energumeni face amintire in altu locu, unde laudându mai antaiu pre credintiosi pentru cercetarea diligenta a bisericei dice: „*Atuncia inse vomu multiamí, de cumv'a ve vomu invetiá, cá pentru ce rogatiunea acést'a precede celelalte, si pentru ce aduce atunci diaconulu pre cei indraciti si luati din mente, si demânda cá se-si plece capetele. Pentru ce face acést'a? Mare si grea catena este vecsarea diabolésca, catena mai tare de câtu ferulu. Precumu atunci candu stà sè se arete judecatoriulu ca se siéda in tribunalulu escelsu, pazitorii temnitiei pre toti cei detienuti scotiendu din locuinti'a loru i pune inaintea velului scaunului de judecata, si inca asiá cumu suntu de nespalati, uriti, cu peru impresciatu si imbracati in haine rupte: asiá a asiediatu si parintii, cá candu e aprópe tempulu cá Christosu se siéda cá intr'unu scaunu excelsu, si sè se arete in insasi mysteria, indracitii ca si niscari legati sè se aduca inante nu cá sè se pedep-sésca, ci cá in façi'a poporului si a tóta cetatea in lontru presenta sè se faca rogatiuni comune, si cá dintr'o anima de catra toti sè se róge Domnulu celu comunu, si cu vóce inalta sè se céra indurare pentru ei.“ —*

Asiá dara dupa departarea catechumenilor, diaconulu amesuratu dispusetiunei Parintiloru a indusu séu i-a pus inainte pre cei indraciti, carii nu ingenunchiáu cá si catechumenii, ci sub durat'a rogatiunei numai plecáu capetele, a buna séma pentru ace'a cá sè se arete cá indracitii cá odata deja initiati mai mare demnitate spirituala au de câtu catechumenii si óresi-cumv'a suntu partasi drepturiloru credintiosiloru, ce'a ce si de acolo se cunósce cá pre candu catechumeniloru a fostu opritu cá se fia de façia la s. liturgia celebrata pentru cei morti, pre atunci energumeniloru si penitentiloru a fostu permis.²⁾)

¹⁾ De incompreh. III. 7. T. I. p. 727.

²⁾ Dionys. Areop. la Allatiu I. c. p. 51.

Deóre-ce in marturisirile mai 'nainte citate se dice cá diaconulu demânda a se aduce, — induce energumenii, se póte întrebá, cá din ce locu i-au adusu ori i-a indusu (in baserica?) Ori dóra sub tempulu cetiriloru, alu contiunei, séu alu rogatiunei catechumeniloru nu au fostu ace'a de făcia in nai'a basericei impreuna cu ceialalti credintiosi, ci afora de ace'a?

Macaru cá se pare cá cuvântulu „adducet“, „inducit“ ar' insemná cá si cumu energumenii ar' fi fostu afora de nai'a basericei, dara numai se pare, pentru cá acea espre-siune cugetu a avé acelu întielesu, cá a demandatu a se aduce, a se presentá energumenii sub rogatiune, deóra-ce energumenii aveáu locu in nai'a basericei si nu afora de ace'a, si asiá nu a potutu fi introdusi dintru altu locu.

Séu cá dóra întielege S. Parinte Chrysostomu pre acei'a din clas'a energumeniloru, carii eráu rapiti de mente (scortatores, studiosos spectaculorum) carii desí nu eráu scosi din fire, rapiti la minte, dara pentru faradelegile lor scârbóse si repetite cá de es. bestianii stateáu afora de nai'a basericei cu plangatorii si iernatorii¹⁾.

Pentru ace'a póte cá si S. Chrysostomu face deosebire între „*daemoniacos*“ et „*mente captos*“.

Care a fostu coprinsulu rogatiunei tienute preste energumeni S. Chrysostomu nu amintesce fora numai atát'a, cá ace'a a fostu „plina de indurare²⁾“.

Déca s'au fostu scosu energumenii³⁾ urmă rogatiunea preste cei penitenti, cá acést'a erá a dou'a „si cea de a dou'a érași, carea se face pentru cei ce suntu in penitentia, cere mare indurare.“

Neci despre contienutulu rogatiunei preste cei in penitentia nu face amintire S. Chrysostomu, ci numai dice, cá in ace'a, se cere multa indurare. — Ceea-ce dreptu cores-punde invocarei de adi, candu dupa fia-care suplicare disa de catra preoti séu de catra diaconu poporulu respunde: „Dómne indurate spre noi“. (Cfr. Const. Apost. I. VIII. c. 6.)

1) Cfr. Allatiu I. c. p. 63.

2) Hom. 71 al. 72 in Math. 4. T. VII. p. 666.

3) Cfr. Hom. 82 in Math. 6. T. VII. p. 745.

Altcumu ce întielege S. Chrysostomu sub acésta îndurare, carea se invóca în rogatiunile preste catechumeni, energumeni si penitenti, asiá esplica „Suspina amaru si 'ti ada a minte peccatele tale, cauta spre ceriu si di cu mintea „Indurate spre mine Domnedieule“, si ai implinitu rogatiunea. Pentru cà celu ce dice „Indura-te“, — face marturisire si recunósce peccatele sale, — celoru cadiuti se cuvine a cercá îndurarea. Celu ce dice „Indura-te spre mene“ casciga iertarea gresieleloru, éra celu ce casciga îndurare, nu se pedepsece. Celu ce dice „Indura-te spre mine“, dobândesce imperati'a ceriuriloru, deóra-ce pre celu ce se îndura Ddieu, nu numai cà se mântuesce de pedépsa, ci se face demnu de bunatatile cele venitórie.“¹⁾

Dupa ce penitenti ar' fi primitu binecuvântare, la convocarea diaconului „câti sunteti în penitentia, esiti, cei ce nu ve poteti rogá departati-ve“,²⁾ penitenti se scoteáu din baserica, si apoi se deschideáu usile altariului,³⁾ si cu acést'a si-a luatú inceputulu liturgi'a credintiosiloru.

Mai 'nainte de ce inse amu trece la acést'a parte principala a s. liturgie, dorimu a face inca puçina observare.

În asiediemântulu s. liturgie de adi dupa cetirea evangheliei si înainte de ecteni'a, respective rogatiunea pentru catechumeni, mai este inca o ectenia, carea se iucepe cu „se dicemu toti din totu sufletulu“ s. c. l.

E dreptu cà o atare formula de rogatiune occura si la S. Chrysostomu, dara credu cà pre acelu tempu acé'a rogatiune nu a premersu rogatiunei catechumeniloru, ci a urmatu acelei'a, respective dimiterei penitentiloru. Pentru cà de o parte a face rogatiune pentru episcopu, lume si baserica, catechumeniloru nu a fostu permisú;⁴⁾ éra de alta parte S. Chrysostomu dupa ce mai antaiu ar' fi facutu amintire despre dimiterea penitentiloru, apoi tractédia despre rogatiunea „Se dicemu toti“ s. c. l. séu mai 'nainte de aducerea

¹⁾ Sermo V. de Anna 6. T. IV. p. 667. Cfr. Ad Philem. III. 2. T. VI. p. 716.

²⁾ „Quicumque estis in poenitentia abite, — qui non potestis precare, abite“ (Hom. III ad Ephes. 4. T. XI. p. 29.)

³⁾ I. Cor. Hom. 36, 5. T. X. 313.

⁴⁾ De prophet. obscur. II, 5. T. VI. p. 182.

darurilor. „Asiá si aci, candu se aduce afora sacrificiulu . . . candu vei audí „Se ne rogamu toti in comunu, candu vei vedé a se aredicá cortinele ce suntu la usie, atunci cugeta cà ceriulu celu de susú se deduce si angerii se cobóra.“¹⁾

De aci ar' urmá cà ecteni'a susconmemorata numai mai târdiu s'a asediatu inaintea rogatiunei catechumeniloru.

Afora de acést'a, din cele commemorate de catra S. Chrysostomu despre rogatiunile facute preste catechumeni, energumeni si penitenti urmédia si ace'a, cà tractandu acelu S. Parinte despre partile s. liturgie, a avutu inaintea s'a liturgi'a cea lunga din Const. Apost. cu carea cele pertratate de catra dânsulu au multa asemenare, éra nu liturgi'a cea scurtata de adi supranumita dupa numele lui.

11. Liturgi'a Credintiosiloru.

Faça de partea acést'a a s. liturgie, aceste le insémna S. Chrysostomu:

„Candu pre acei'a i-amu fi departatu dela cancellele sacre, cari nu potu se fia partasi mesei sacrosancte, érase se incepe o alta rogatiune, sub carea toti asemene stamu prosternuti la pamêntu, si toti asemene ne scolamu; dupa acést'a candu se dà si impromutatu se primesce pacea, toti ne sarutamu unulu pre altulu.“²⁾

Asiá dara dupa scóterea celoru ce nu au potutu se fia partasi mesei sacre, adeca a catechumeniloru, energumeniloru si a penitentiloru (cà mai 'nainte despre acestia a vorbitu), inainte de sarutarea pacci si a aducerei daruriloru, se incepe o alta rogatiune, carea intr'altu locu o numesce „a trei'a rogatiune pentru noi insine, intru carea pruncii cei nevinovati ceru pentru noi indurarea lui Domnedieu.“ Si pentru ce? „pentru cà noi cari condamnamu pecatele nóstre, pentru acei'a cari multu au pecatuitu si suntu de acusatati ne rogamu; pentru noi inse pruncii, cá sè se arete

¹⁾ Ephes. III. 4—5 T. XI. 29.

²⁾ Rursus cum eos, qui sacrosanctae mensae participes esse nequeunt, a sacris septis arcemus, ineunda est altera oratio, in qua omnes aequae humi jacemus, omnes aequae consurgimus, ad haec cum pax danda, vicissimque accipienda est, omnes mutuo nos exosculamur (Hom. 18 in II. Cor. T. X. p. 527.

că pre imitatorii simplicității acelor'a i ascépta imperati'a ceriurilor. Acést'a ó aréta insasi form'a rogatiunii: pentru că cari asemenea prunciloru suntú umiliti si sinceri, acestia mai vértosu potú sè se róge pentru cei peccatosi. De câta îndurare si bunătate e plinu acelu mysteriu sciú cei initiati.“¹⁾

Rogatiunea despre carea se face aci amintire a buna séma nu e alt'a decâtú cea a credintiosiloru.

Rogatiunii acestei'a carea se faceá cu genunchi plecati (semnulu umilității = humiles et sinceri)²⁾ din partea diaconului se permitea provocarea „Toti in comunu se ne rogamu“³⁾ ce'a ce credú că corespunde ori cu „Se dicemu toti din totu sufletulu“ séu cu „Câti sunteți credintiosi éra si éra cu pace Domnului se ne rogamu“.

Dupa acésta provocare urmá insasi rogatiunea credintiosiloru. Coprinsulu acestei rogatiuni S. Chrysostomu se vede a-lu insinúá in urmatórele:

Dupa ce mai antaiu ar' fí descriu rogatiunea catechumeniloru (Hom. II. in II. Cor. 5—6 T. X. p. 401—404) la întrebarea „Aceste tóte inse pentru ce suntú dise dela mine“? raspunde: „că se ve invetiú că noi suntemu datori a cercá binele altui'a, si că se nu cugete credintiosii, cândú se recitédia aceste, acele neci că se tienu de ei, nu se vorbesce adeca catra paréti, cândú se dice „Se ne rogamu pentru catechumeni“. Dara unii suntú asiá de fora minte, lenesi si distrasi, încátu nu numai in tempulu cândú se face rogatiune pentru catechumeni, ci chiaru si pre

1) „Tertia demum pro nobis ipsis, populi infantes innocentes inducit, Deum ad misericordiam provocantes. Quia enim nos peccata nostra damnamus, pro iis qui multum peccarunt, et accusari debent, nos precamur: pro nobis vero pueri, quorum simplicitatis imitatores regnum celorum expectat. Ipsa enim precandi forma id ostendit: nam qui instar puerorum humiles sunt et sinceri, hi maxime possunt pro reis precari. Ipsum mysterium quantae misericordiae, quantae benignitatis sit plenum, sciunt initiati“. (Hom. 71 al 72 in Math. 4. T. VII. p. 666.)

2) Cfr. Rogat. credintiosiloru si a II. din liturgia, unde se dîce „a cadeá la îndurările tale“ . . . „de multe ori cademu la tene“ precumu si rogatiunea la ecteni'a cea mare dupa cetirea evangheliei: „Dómne Ddieulu nostru suscepe s. c. l.

3) Hom. III. in Ephes. 5 T. XI. p. 29. „Oremus omnes communiter.“

tempulu (rogatiunei) credintiosiloru, stáu si vorbescu. De aci tóte suntu întórse, tóte-su perite: pentru că in ce tempu mai tare ar' trebui se ne ingrigimu cá se-lu imblândimu pre Domnedieu, chiar' atunci ne departamu, prin ce provocamu asupr'a nóstra mani'a lui Domnedieu. Cáci precumu se scie, inaintea credintiosiloru ni se demânda a ne rogá de induratulu Domnu pentru episcopi, preoti, pentru regi si imperati, pentru pamentu si mare, pentru bunaliniscea aerului, si in urma pentru tóta lumea. Dreptu-ace'a, déca noi, carii cu atât'a incredere trebuie se fimu inzastrati, incátu si pentru altii se ne rogamu, neci pentru noi nu ne rogamu cu anima atenta si vigilanta, ce escusare, ori-ce iertare potemu aveá?¹⁾

Fiindu-cà S. Chrysostomu de locu dupa pertractarea rogatiunei catechumeniloru trece la commemorarea acelei rogatiuni, carea se faceá inaintea credintiosiloru, nu inchépa indoiéla cà are inaintea s'a rogatiunea credintiosiloru. Acést'a se cunósce nu numai de acolo, cà dupa olalta in modu ostentatoriu dice:

„Dara unii nu numai in tempulu (rogatiunei) catechumeniloru, ci si a credintiosiloru stáu confabulandu“, ci si prin ace'a cà dice, cumcà „cei ce se departu din baserica, atragu mani'a lui Domnedieu.“

(Va urmá.)

¹⁾ Ut doceam vos aliorum commoda quaerere debere, ac ne putent fideles, haec cum recitantur, nihil ad se pertinere, nequo enim ad parietes loquitur, cum ait „oremus pro catechumenis“. Verum nonnulli adeo amentes atque ignavi ac dissoluti sunt, ut non modo in catechumenorum, sed etiam fidelium tempore stant atque confabulentur. Hinc omnia subversa sunt, hinc omnia perierunt: quia quo tempore maxime curandum est, ut Deum nobis reconciliemus, hoc ipso ita discedimus, ut ejus iram in nos concitemus. Siquidem coram fidelibus pro episcopis, pro presbyteris, pro regibus, pro imperatoribus, pro terra et mari, pro aeris temperie, denique pro universarum terrarum orbe benignum Dominum adire jubemur. Quamobrem cum nos, qui tanta fiducia praediti esse debemus, ut etiam pro aliis oremus, ne pro nobis quidem atento et vigilantissimo animo precemur, quinam excusationis, quinam veniae nobis locus esse possit? (l. s. cit.)

GRADURILE HIERARCHIEI ECCLESIASTICE.

Diaconatulul.

11. Insemnatatea symbolica a impunerei mânei.

Dupa ce in cele din susu s'au atinsu cele ce au referintia faia de materi'a sacramentala a Diaconatulul, — va fi acuma se vedemu óre ce insemnatate, ce efectu se atribue impunerei mâniloru archieresci.

Symeonu Thess. impreunandu insemnatatea naturala a impunerei mâniloru cu cea mystica a acelei'a asi dice:

„Diaconulu 'si supune capulu dreptei Archiereului, ce'a ce intipuesce adumbrarea gratiei, si impartasirei poterei date de catra Christosu“¹⁾ ace'a impunere adeca insémna adumbrarea darului conferitu diaconului prin venirea Spiritului sntu, si impartasirea acelei gratie si poteri prin Isusu Christosu care este auctorulu s. sacramente.

Din acésta marturisire se cunósce c numitululiturgistu impunerea mnei atribue nu numai insemnatate naturala ci si mystica referitria la natur'a si efectulu santitoriu alu sacramentului.

Totu in acestu sensu scrie si S. Thoma dicndu: „Impunerea mâniloru in s. sacramente ale basericeei se face spre insemnarea óresi-carui-va efectu mai abundante alu darului . . . Pentru ace'a si in sacramentulu ordului se face impunerea mnei c să se arete, c in acelu sacramentu se conferesce o escelintia re-care-va a poterei preste mysteriale domnediesci, — de unde dice si S. Paulu catra Timotheu (II, I. 6) „Attia darulu lui Domnedieu, care este intru tene prin impunerea mâniloru mele“²⁾

1) Diaconus caput Episcopi dexterę supponit, quę gratię adumbrationem et traducem a Christo potestatem significat.

2) Impositio manuum in Sacramentis Ecclesię fit ad designandum aliquem copiosum gratię effectum Et ideo manus impositio fit et in sacramento ordinis, in quo confertur quaedam excellentia potestatis in divinis mysteriis, unde et 2 ad Thimoth. I. 6 dicitur: Resuscites gratiam quę est in te per impositionem manuum mearum. (Summa Theot. T. IV. quęst. LXXXIV. Art. 4. pag. 859.)

Cumcă ținerea mânei arhieresci pre capulu ordinandului nu e numai semnul unei binecuvântări, ci cu ace'a e strânsu împreunatu și efectulu sacramentalu, adeca împartășirea grației și puterii speciale, se cunósce și din marturisirea lui *Bonaventur'a* carele astu-feliu scrie:

„Deóra-ce în ordurile sacre se împartășiesce o putere nobilă și escelentă, pentru ace'a se face impunerea mâniloru, éra nu numai imanuarea instrumenteloru, pentru că mân'a e organulu organeloru, întru carea în modu mai principalu reside puterea ordinării: de unde asiá s'a facutu chirotonirea și în baseric'a primitivă.“¹⁾

Spre întărirea acestoru marturisiri aci însemnate, că de încheiere fia amintite cuvintele S. Chrysostomu carele dice:

„Mân'a barbătuului, se suprapune, dară tóte le operédia Domnedieu, mân'a aceluia este carea atinge capulu ordinatului.“²⁾

Dreptu ace'a din tóte aceste se cunósce că impunerea, respective ținerea mânei arhierescă la ordinarea Diaconului nu se póte considerá numai că o estensiune a mâniloru spre însemnarea persónei alese, — neci numai óresi-care-va semnu esternu spre desemnarea binecuvântării; — ci ace'a conține darulu și împartășirea puterii și vértutei domnediesci, efectuesce constituirea și promovarea adevérata la gradulu diaconatului.

12. Form'a sacramentală.

Supunându-se celu ce se chirotonesce adumbrării darului Spiritului, Arhieréulu, spre a pre-insemná împartășirea acelu daru preasantu „cu versu mare“ anuntia dicându form'a chirotonirii: „Darulu celu domnediescu“ s. c. l., că astu-feliu nu numai prin acte symbolice, ci cu cuvântu viu

1) In ordinibus sacris, quoniam datur ibi nobilis potestas et excellens, fit manus impositio, non tantum instrumentorum traditio, quoniam manus est organum organorum in quo principalius residet potestas ordinandi: unde sic ordinabant in ecclesia primitiva. (in 4 Dist. 24, art. 2 Quaest. 1 vedi la Goar. c. pag. 214.)

2) „Manus viri superponitur, totum vero Deus operatur, ejusque manus est, quae tangit caput ordinati (in Acta Ap. Hom. XIV Edit. Migne 1863. T. IX. pag. 116, 119.)

luminatu sè se predice lucrarea darului domnedieescu intru constituirea de diaconu.

Déca in impunerea, respective tienerea mâniloru archiesci a premersu materi'a, acum'a in rogatiunea operativa „Darulu celu domnedieescu,” i urmédia viéti'a, — a premersu figur'a symbolica, aci se urmedie realitatea, cá astufeliu ambele impreuna se conlucre spre imprimarea caracterului si a demnitătei sacre interne a Diaconului.

Se consideramu inse mai in de-aprópe intielesulu si insemnatatea mystica si sublima a formei „Darulu celu domnedieescu.” Darulu acest'a aci chiamatu si impartasitu poteá aveá diverse intielesuri. Si anume:

a) Cá daru alu lui Domnedieu. Incâtu adeca Domnedieu e auctorulu, inceputulu si isvorulu a totu darulu. In acestu intielesu dice S. Paulu: „Éra cu darulu lui Domnedieu sumu ce sumu si darulu lui care este intru mene, nu a fostu inzadarnicu, ci mai multu decâtu toti acei'a m'amu ostenitu, inse nu eu, ci darulu lui Domnedieu care este cu mine.”¹⁾

b) Darulu celu domnedieescu se mai póte luá si in acelu intielesu incâtu acel'a cuprinde in sene si esprime: alegerea séu chiamarea din partea lui Domnedieu la o stare si trépta mai inalta si mai deosebita. — Despre acestu daru vorbesce S. Paulu candu asiá dice: „Carele (Domnedieu) ne-au chiamatu pre noi cu chiamare sânta, nu dupa faptele nóstre, ci dupa a s'a bunavointia si dupa darulu care s'a datu nóue intru Christosu Isusu mai nainte de anii veciloru”²⁾ si in urma se póte luá

c) in sensulu darului speciale si coerente naturei fiacarui sacramentu, séu cá daru sacramentalu; fia acest'a in modu permanentu legatu de s. sacramente, respective de celu ce le primesce, cá de exemplu: poterea spirituala intru celu hirotonitu³⁾, fia si numai in modu transitoriu „per modum usus,” cá de es. poterea spirituala in ministrulu ordului, intru care adeca acelu daru domnedieescu nu numai cá re-

¹⁾ I. Cor. XV. 10.

²⁾ II. Tim. I. 9.

³⁾ De unde despre celu degradatu din statulu preotiescu se dice cá „i-se ia darulu.”

siede in modu habituale, ci sè se manifestedia intru fapta constituindu ministrii besericeii.

Considerându acuma cuprinsulu formei de hirotonirea Diaconului respective a graduriloru sacre ierarchice mai innalte, trebue se dicemu că „darulu celu domnedieescu“ cuprinsu in ace'a forma i-se pôte atribuí tóte trei intielesuri mai susu memorate. Anume:

1) Cine nu va recunósce, că hirotonirea Diaconului insusi Domnedieu o efectuesce prin lucrarea s'a divina, adeca precumu se dice in form'a chirotonirei „Darulu celu domnedieescu pune Diaconu“ cá astu-feliu sè se cunósca că insusi Domnedieu e auctorulu trepteii diaconale, pentru că Elu i-dà poterea cea spirituala prin impartasirea lucrarei darului S. Treime.

Intielesulu acest'a se intaresce si prin ace'a actiune symbolica că dupa finirea formei de chirotonire, Archiereulu binecuvênta de trei ori capulu ordinandului.

Cumcă espresiunea „darulu celu domnedieescu are intielesulu de mai susu, se recunósce si din marturisirea lui Sym. Thessal. carele dice: „Archiereulu pronuncia „darulu celu domnedieescu.“ Prin aceste cuvente nu numai cere impartasirea acelui daru, ci deodata adeverédia că hirotonirea este darulu comunu alu S. Treime.“¹⁾

Dreptu ace'a, candu Archiereulu cá ministrulu ordului dice: „darulu celu domnedieescu“ voiesce se marturisésca, că nu grati'a cea divina in sene luata e sengura, carea promovédia la trépt'a ierarchica a Diaconatului, ci încátu e darulu lui Domnedieu, respective insusi Domnedieu, Tatalu, Fiiulu si Spiritulu sântu prin impreuna lucrare domnedieésca.

Si încátu espresiunea „darulu celu domnedieescu se va luá in intielesulu acuma indigitatu atunci se va cunósce si caus'a pentru carea baseric'a orientala in formele conferirei s. sacramente nu folosesce statulu *activu*, ci celu *passivu*, precumu e chiaru si in form'a chirotonirei.

¹⁾ Pontifex pronunciat Divina Gratia. Quibus verbis (ordinationem) commune esse Trinitatis donum testatur, et ipsam implorat. Lib. de sacram.

Din istori'a despartîrei bisericeii orientale de cea apuséna.

(Urmare.)

La a. 382. s'a ținutu altu sinodu in Constantinopolu, in care a presidiatu Nectariu. Pre candu se adunase aici episcopii vení invitate dela apuseni se participe la sinodulu convocatu in Rom'a. Episcopii n'au mersu la Rom'a, ci au trimesu o scrisóre sinodala, in care s'au escusatu că nu potu participá si au trimisu decisiunile conciliului din anulu precedente. E fórte probabilu cumcă canonulu III. nu s'a substernutu, scrisórea vorbesce numai de decisiunile dogmatice si de ordinarea lui Nectariu si Flavianu, éra Leone Marele dice expresu cumcă nu s'a substernutu nici candu. De aici se rede, cumcă orientalii au voitu se-i cascige valóre mai antaiu in orientu Teodosiu imperatulu a convocatu la acestu sinodu si pre Gregoriu Nazianzenulu. Acest'a inse s'a escusatu că e morbosu si s'a dechiaratu că dupa esperinti'a lui atari adunari promitu puçinu folosu.¹⁾ Cu tóte acestea densulu a aretatu semtieminte de amicitia façia de Nectariu cumu documentéza epistolele sale. Apusulu se vede că la inceputu n'a fostu aplecatu a recunósce pre Nectariu. L'a recunoscutu inse la intrepunerea lui Teodosiu Nectariu

¹⁾ Despre poff'a de disputa a Greciloru scrise Gregoriulu Nazianzenulu lui Procopiu: „Eu fugu de ori-ce adunare de episcopi, pentru că nu amu vediutu nici odata se fie avutu unu sinodu capetu bunu; priu poffa de cërta si de invingere reulu esistentu in locu sè se vindece, se maresce“. Chrisostomu numesce acést'a poffa epidemia. Éra Gregoriu Nianzenulu dice: Si acumu sémena Grecii cu totulu Atenieniloru celoru vechi si nu se ingrigescu de nemicu de cătu se enareze si se audia noutati, maestrii suntu autodidacti in teologia, servitorii pierde vara si sclavii fugiti ne ținua prelegeri asupr'a celoru mai grele probleme filosofice. Tóta cetatea resuna de atari predici Stradele, piatiulu, ulitielle, tóte laboratoriele croitoriloru, tóte chiliile servitoriloru si culinele suntu pline de teologi. Daca voesci a-ti schimbá unu banu la óre-care, incepe schimbatoriulu a-ti enará despre γεννητός si ἀγέννητος; déca întrebi de pretiulu unei pani, incepe pitariulu „Tatalu e mai mare decâtu fiulu“. Daca incepi a vorbí despre o scalda buna te intrerumpe altulu si explica: Fiulu e ἐξ οὐκ ὄτων. Nu sciu cumu se numescu acestu reu epidemicu poffa de turburare ori nebunfe. C. f. Hefele l. c. pag. 37. Pichler l. c. pag. 64.

in tempulu archipastoriei sale (381—397) a documentatu destula prudentia si activitate mai alesu pentru unirea partideloru eretice cu baseric'a. La a. 390 in urm'a unei intemplari scandalóse a ordinaru stergerea penitentiei publice, care se faceá sub conducerea uuui preotu, destinatu anume spre ace'a.

Inca sub Nectariu se vedu deductiunile trase din canonulu alu treilea dela a. 381 pentru estenderea poterei episcopului bizantinu. Unu anu inainte de mórtea lui Teodosiu a tienutu Nectariu sinodu in caus'a de cérta pentru scaunulu metropolitaniu din Bostr'a escata intre episcopii Gebadiu si Agapiu. Acésta afacere se tieneá propriu de jurisdictiunea patriarchului antiochenu Aici se vede a fi fostu de faça si patriarchii din Antiochi'a si Alecsandri'a si totusi presidiulu l'a portatu Nectariu. S'a adusu si decisiunea generale, cumcà pentru depuerea unui episcopu nu e destula judecata aloru trei episcopi, ci se recere judecat'a unei provincie mai mari. E batatoriu la ochi, cã ambitiosulu Teofilu din Alecsandri'a nu s'a opusu, pre cându pre successorulu lui Nectariu a cutezatu alu depune si la depunerea lui Chrisostomu se aducu de motivu si ace'a, cã se mesteca in provincie straine. Cã n'a facutu opusetiune lui Nectariu, a potutu influentiá intre altele si respectulu faça de curte. Asemenea a incercatu Nectariu la provocarea lui Ambrosiu¹⁾ episcopulu Milanului se depuna pre clericulu milanesu Gerontiu, care devenise episcopu alu Nico-

¹⁾ Ce'a ce a fostu Vasiliu celu mare, Gregoriu Nazianzenulu si Ioanu Chrisostomu in orientu, ace'a a fostu Ambrosiu in apusu. Elu a aperatu baseric'a nu numai in contr'a ereticiloru, ci chiaru si in contr'a ingerintieloru neiertate chiaru si a imperatorulu catolici. In orientu de es. lingusirea episcopiloru a introdusu datin'a, cã imperatii in tempulu servitiului divinu siedeáu pre unu tron in choru, locul destinatu pentru preoti. Miergându imp. Teodosiu la a. 388 in Milanu a facutu asemenea. Ambrosiu prin unu clericu i-a spusu, cã acelu locu e destinatu pentru preoti. Imperatulu s'a escusatu cã n'a sciutu si a ascultatu bucurosu. Reintorcându-se in Constantinopolu n'a mai intratu in choru. Intrebându-lu Nectariu pentru ce nu mai siede in choru, respunse: „Numai târdfu amu invetiatu a cunósce diferinti'a intre unu episcopu si unu imperatu. Atât'a tempu a trebuitu pana amu aflatu un omu, care

Din istori'a despartîrei bisericeii orientale de cea apuséna.

(Urmare.)

La a. 382. s'a tienutu altu sinodu in Constantinopolu, in care a presidiatu Nectariu. Pre candu se adunase aici episcopii vení invitare dela apuseni se participe la sinodulu convocatu in Rom'a. Episcopii n'au mersu la Rom'a, ci au trimesu o scrisóre sinodala, in care s'au escusatu cà nu potu participá si au trimisu decisiunile conciliului din anulu precedente. E fórte probabilu cumcà canonulu III. nu s'a substernutu, scrisórea vorbesce numai de decisiunele dogmatice si de ordinarea lui Nectariu si Flavianu, éra Leone Marele dice expresu cumcà nu s'a substernutu nici candu. De aici se rede, cumcà orientalii au voitu se-i cascade valóre mai antaiu in orientu Teodosiu imperatulu a convocatu la acestu sinodu si pre Gregoriu Nazianzenulu. Acest'a inse s'a escusatu cà e morbosu si s'a dechiaratu cà dupa esperinti'a lui atari adunari promitu puçinu folosu.¹⁾ Cu tóte acestea densulu a aretatu semtieminte de amicetia façia de Nectariu cumu documentéza epistolele sale. Apusulu se vede cà la inceputu n'a fostu aplecatu a recunósce pre Nectariu. L'a recunoscutu inse la intrepunerea lui Teodosiu Nectariu

1) Despre poft'a de disputa a Greciloru scrise Gregoriulu Nazianzenulu lui Procopiu: „Eu fugu de ori-ce adunare de episcopi, pentru cà nu amu vediutu nici odata se fie avutu unu sinodu capetu buuu; priu pofta de cërta si de invingere reulu esistentu in locu sè se vindece, se maresce“. Chrisostomu numesce acést'a pofta epidemia. Éra Gregoriu Nianzenulu dice: Si acumu sémena Grecii cu totulu Atenieniloru celoru vechi si nu se ingrighescu de nemicu de càtu se enareze si se audia noutati, maestrii suntu autodidacti in teologia, servitorii pierde vara si sclavii fugiti ne tienu prelegeri asupr'a celoru mai grele probleme filosofice. Tóta cetatea resuna de atari predici Stradele, piatiulu, ulitiiele, tóte laboratoriele croitoriloru, tóte chiliile servitoriloru si culinele suntu pline de teologi. Daca voesci a-ti schimbá unu banu la óre-care, incepe schimbatoriulu a-ti enará despre γεννητός si ἀγέννητος; déca intrebi de pretiulu unei pani, incepe pitariulu „Tatalu e mai mare decátu fiulu“. Daca incepi a vorbí despre o scalda buna te intrerumpe altulu si esplica: Fiulu e ἐξ οὐκ ὄρων. Nu sciu cumu se numescu acestu reu epidemicu pofta de turburare ori nebunie. C. f. Hefele l. c. pag. 37. Pichler l. c. pag. 64.

in tempulu archipastoriei sale (381—397) a documentatu destula prudentia si activitate mai alesu pentru unirea partideloru eretice cu baseric'a. La a. 390 in urm'a unei intemplari scandalóse a ordinaru stergerea penitentiei publice, care se faceá sub conducerea unui preotu, destinatu anume spre ace'a.

Inca sub Nectariu se vedu deductiunile trase din canonulu alu treilea dela a. 381 pentru estenderea puterii episcopului bizantinu. Unu anu inainte de mórtea lui Teodosiu a tienutu Nectariu sinodu in caus'a de cërta pentru scaunulu metropolitanu din Bostr'a escata intre episcopii Gebadiu si Agapiu. Acésta afacere se tieneá propriu de jurisdictiunea patriarhului antiochenu Aici se vede a fi fostu de façia si patriarhii din Antiochi'a si Alecsandri'a si totusi presidiulu l'a portatu Nectariu. S'a adusu si decisiunea generale, cumcà pentru depunerea unui episcopu nu e destula judecata aloru trei episcopi, ci se recere judecat'a unei provincie mai mari. E batatoriu la ochi, cã ambitiosulu Teoflu din Alecsandri'a nu s'a opusu, pre cându pre sucesorulu lui Nectariu a cutezatu alu depune si la depunerea lui Chrisostomu se aducu de motivu si ace'a, cã se mesteca in provincie straine. Cã n'a facutu opusetiune lui Nectariu, a potutu influentiá intre altele si respectulu façia de curte. Asemenea a incercatu Nectariu la provocarea lui Ambrosiu¹⁾ episcopulu Milanului se depuna pre clericulu milanesu Gerontiu, care devenise episcopu alu Nico-

¹⁾ Ce'a ce a fostu Vasiliu celu mare, Gregoriu Nazianzenulu si Ioanu Chrisostomu in orientu, ace'a a fostu Ambrosiu in apusu. Elu a aperatu baseric'a nu numai in contr'a ereticiloru, ci chiaru si in contr'a ingerintieloru neiertate chiaru si a imperatiloru catolici. In orientu de es. lingusirea episcopiloru a introdusu datin'a, cã imperatii in tempulu servitiului divinu siedeáu pre unu tronu in choru, locul destinatu pentru preoti. Miergându imp. Teodosiu la a. 388 in Milanu a facutu asemenea. Ambrosiu prin unu clericu i-a spusu, cã acelu locu e destinatu pentru preoti. Imperatulu s'a escusatu cã n'a sciutu si a ascultatú bucuros. Reintorcându-se in Constantinopolu n'a mai intratu in choru. Intrebându-lu Nectariu pentru ce nu mai siede in choru, respunse: „Numai târdfu amu invetiatu a cunósce diferinti'a intre unu episcopu si unu imperatu. Atât'a tempu a trebuitu pana amu aflatu un omu, care

mediei, deci Nicomedi'a se tieneá de dieces'a Pontului. Depunerea n'a succesu opunendu-se poporul. Urmatoriulu seu inse totusi l'a depusu.

De pre tempulu lui Nectariu s'a introdusu si sinodulu permanentu in Constantinopolu (*σύνδος ἐσθημῶνσα*) care s'a infintiatu asiá, cà mai multi episcopi din provincie remaneáu tempu mai indelungatu in capitala, parte pentru afacerile credintiosiloru sei, parte pentru afaceri proprie voidnu a-si esoperá unele folóse s'au onoruri pentru sene. Une-ori eráu câte 60 de episcopi in capitala. Multi dintre ei 'si aduceáu plansorile loru la imperatulu, care câte odata le decideá insusi cu consiliulu episcopulu capitalei, alta data le incredintiá numitului episcopu se le cerceteze insusi cu ceialti episcopi. Adese-ori chiamá insusi episcopulu capitalei pre ceialti la adunare, care se tieneá sub presidiulu seu, la ce se presupuneá indreptatitu cá ordinariulu locului. Mai alesu se supuneá desbateri astoru-feliu de adunari certele exarchiloru intre sene si cu metropolitii, pentru acaroru dejudicare nu erá inca nemicu statoritu in dreptulu canonicu si apelandu la imperatulu, acest'a de regula transpuneá caus'a episcopiloru, cari petreceáu in capitala. In form'a acést'a atare adunare nu erá alta, de câtu unu colegiu de arbitri, prin usu inse s'a prefacutu intru unu tribunalu permanentu si ordinariu pentru cauzele prelatiloru mai inalti. Acestu sinodu permanente a fostu unu vehiculu puternicu pentru estenderea poterei episcopulu din capitala, a carei parere erá de regula decidiatória.¹⁾

Dupa mórtea lui Nectariu ocupá tronulu patriarchalu din Constantinopolu — cu tóte pedecile, ce le facù Teofilu din Alexandri'a — Ioanu Chrisostomu. (398.) Elu a fostu un'a dintre cele mai frumóse flori, cari au impodobitu candu-va scaunulu episcopescu din Constantinopolu. Activitatea lui s'a estensu nu numai la dieces'a s'a, ci si la alte pàrti, cari au avutu lipsa de ajutoriulu lui. Astu-feliu a ordinaru lucrurile in Asi'a mica. Mai multi episcopi au asternutu plansóre la

a cutezatu a-mi spune adeverulu. Nu cunosc pre altulu, care se merite numele de episcopu decâtu pre Ambrosiu“ cf Pichler l. c. pag. 64 si 65.

¹⁾ Hergenröther l. c. pag. 36 si urm.

sinodulu permanentu din capitala in contr'a episcopului din Efesu, Antoninu (400). Sinodulu a delegatu trei episcopi se cerce lucrulu, inse morindu Antoninu a fostu chiamatu insusi Chrisostomu se mérga in Asi'a mica spre a restabilí ordinea si a împiedecá diatribele simonistiloru. Tienându unu sinodu cu episcopii exarchatului a pusu lucrurile in ordine, 6 episcopi simoniaci au fostu depusi, éra pre scaunulu din Efesu s'a redicatu Heraclide.

Din acést'a inse nu se póte conchide cumcá dênstíu din ambitiune séu pofta de a-si estende jurisdictiunea, s'a amestecatu in afacerea altoru diecese, pentru cà acést'a a facut'o in Asi'a la rogarea episcopiloru.

Cu tóte acestea multi din ambitiosii sei sucesori au aflu in procedur'a lui esemple pentru estenderea jurisdictiunei lor si preste alte diecese, asiá cà mai târdíu s'a conchisu, cumcá episcopulu séu patriarchulu din Constantinopolu a potutu si inainte de conciliulu dela Chalcedonu a-si arogá supraveghiarea preste cele trei exarchate a Traciei, Asiei si Pontulu.*)

Zelulu seu celu infocatu pentru promovarea binelui basericei in genere si pentru promovarea moralitatiei in specie, pasirea energica in contr'a coruptiunei dela curte i-a facutu o multime de inimi, intre cari imperatés'a Eudoxi'a si mai multi curteni. Afara de acesti'a mai multi episcopi cu Teofilu din Alexandri'a in frunte. Fiindu acest'a acusat de calugarii, cari de persecutiunea lui au fugitu in Constantinopolu, a fostu provocatu de imperatulu Arcadiu se vina in Constantinopolu si sè se justifice inaintea lui Chrisostomu. In locu de a face acést'a, capetá concessiune dela imperatulu se tiena insusi sinodu, care se judece pre Chrisostomu, fiindu acest'a invinuitu cu o multime de gre-siele scornite, intre cari si ace'a cà a ordinaru preoti in diecese straine.

Sinodulu nu s'a tienutu in capitala temându-se de poporu, care iubiá fórté tare pre archipastoriulu seu, ci la Stejaru (ad quercum), adeca la unu bunu a prefectulu Rufinu unde erá unu palatu, o baserica si o manastire.

*) cf. Teophan. Chron. pag. 119 si 120 la Hergenröther l. c. pag. 40 in nota.

S'au adunatu 36 de episcopi. Presidiulu l'a portatu exarchulu Paulu din Heraclea, nu Teofilu din Alexandri'a, ca se nu fie lucru batatoriu la ochiu. Treispredece siedintie s'au tienutu; 12 in contr'a lui Chrisostomu si un'a in contr'a lui Heraclide. Acusatoru principalu alui Chrisostomu a fostu diaconulu seu Ioanu. Chrisostomu n'a voitu sè se presenteze, ci tienèndu insusi sinodu, a provocatu pre Teofilu se stee inaintea sinodului fiindu acusat cu 70 de puncte. Totu odata a scrisu episcopiloru adunati la Stejaru, cà decumv'a voescu cá si elu sè se presenteze inaintea sinodului, se eschida din sinodu pre inimicii sei dechiarati, la din contr'a nu va veni, si de voru veni de 10 mii de ori dupa elu. Episcopii inse in uranimitate l'au depusu. S'a trimisu o scrisóre sinodala la imperatulu, la care s'au adusu inca si alte puncte de acuzare si s'a cerutu sè se faca cercetare pentru criminea vatemarei de Majestate si sè se exileze. Depunerea s'a comunicatu si cu clerulu din Constantinopolu. Imperatulu Arcadiu l'a si exilatu. Inse acést'a a facutu o sensatiune atátu de rea in poporu, câtu erá aprópe se revoltete. Intemplându-se si cutremuru de pamèntu, ce'a ce s'a privitu cá o pedépsa domnedieésca, s'a infricosiatu curtea si cu deosebire imperatés'a atátu de tare, câtu ea ins'asi a recercatu pre Chrisostomu sè se re'ntórca.

Patriarchulu se si reintórse spre bucuri'a poporului, n'a voitu inse a-si ocupá oficiulu inainte de ce va fi dechiaratu de nevinovatu prin unu sinodu mai mare. De ace'a se retrase la unu bunu aprópe de Constantinopolu. Poporulu inse l'a astrinsu se vina in cetate si se-si ocupe oficiulu. De nou cerù convocarea unui sinodu inse fara resultatu. Dupa dóue luni se redicà o nóua fortuna in contr'a lui. Se redicà adeca lînga baseric'a Sofiei statu'a imperatesei din argintu. Cu ocasiunea redicarei, ce se intemplà chiaru in tempulu serviciului divin, s'au facutu petreceri si jocuri scandalóse. Chrisostomu a combatutu acést'a in o predica. Curundu dupa ace'a a fostu serbatórea taerei capului s. Ioanu botezatoriulu. Chrisostomu a predicatu, si se dice a fi asemenatu in predica pre imperatés'a cu Irodiad'a, care cerù capulu lui Ioanu. Securu inse este, cà facündu-si pre imperatés'a de nou inimica s'a convocat sinodulu, care mai nainte indesiertu l'a

fostu cerutu Chrisostomu. Membrii sinodului indreptându-se dupa suflarea vântului dela curte, pa-ira in contr'a patriarchului. Fara a se lasá in meritulu puncteloru de acuzare, se provocara la canonulu 4 si 12 a sinodului antiochenu din 341, in urm'a caror'a unu episcopu depusu prin conclusulu unui sinodu nu-si póte reocupá scaunulu, decátu éra pre bas'a de conclusu sinodalu. Chrisostomu a combatutu auctoritatea acelui sinodu, care a fostu arianu; inse maioritarea l'a depusu. Imperatulu a aprobatu sentinti'a. Deregatorii imperatesei i-au impartesitu sentinti'a si i-au impusu se nu intre mai multu in baserica si se nu ésa din casa. Poporulu inse a fostu pe partea lui si a participatu la cultulu divinuu numai acolo, unde serviáu preoti din partid'a lui.

Intru ace'a se apropiáu serbatorile pasciloru. In presér'a dilei prime se adunara multime de credintiosi cu pruncii, ce aveáu se primésca botezulu, in baserica.

Militi'a navali asupr'a loru ucidiéndu si maltractându pre cei presenti. Ast'felii se profaná serbatórea pasciloru (404) si asemenea scandale se întemplara mai desu.

Chrisostomu in vértutea canóneloru sinodului dela Sardic'a a apelatu la Rom'a. Teofilu dela Alexandri'a inca s'a indreptatu la scaunulu pontificalu, ceréndu aprobarea sentintiei aduse in sinodulu dela Stejaru.

Pontificele Inocentiu I. a pretinsu convocarea unui sinodu statatoriu din episcopi orientali si occidentali, eschidiéndu-se amicii si inimicii celui acuzatu. Lui Teofilu i-a scrisu, cumcá fara cauza nu va intrerumpe comuniunea cu Ioanu Chrisostomu si totu-odata l'a provocatu se vina la sinodu in Rom'a. Decisiunile sinodului seu le-a dechiaratu de nula si a ordinaru cercetare nóua in Rom'a. Lui Chrisostomu i-a recomandatu pacientia, deóra-ce momentanu nu-i póte ajutá, fiindu impedeatu de cei puternici.

Intru ace'a Chrisostomu a fostu trimisu in exiliu la 9 Iuniu 404 si in locu-i s'a alesu Arsaciu fratele lui Nectariu. Exilarea lui Chrisostomu si foculu escatu in capitala, care a ruinatu catedral'a, a turburatu poporulu fórte. Ioanittii — cmu se numiáu partisanii lui Chrisostomu — se alipira de scaunulu apostolicu, care impreuna cu totu occidentulu priviá pre Arsaciu de usurpatoriu si mai voiá a suferí ori-ce

maltratate, decâtu a-lu recunósce. In a. 405 a trimisu pontificele o scrisóre mângaitória clerului si poporului din Constantinopolu. Intrepusu-s'a la Honoriu, imperatulu apusénu si prin acest'a la Arcadiu imperatulu orientalu. Tóte inse au fostu indesiertu. Chrisostomu a fostu dusu din Nicea la Cucusus in Armeni'a, de aici in alte locuri si mai in urma la Comana, lânga marea négra, unde morí la a. 407 in 14 Septembrie.

(Va urmá.)

CUVËNTU DE DESPARTIRE LA ESIRE DIN PAROCHIA.

„Marturia 'mi este Ddieu, cumu ve dorescu pre voi toti intru iubirea lui Isusu Christosu.“ (Filips. 1. 8).

Iubitiloru mei poporeni!

Adi mai pre urma ve agraiescu pre voi cu acestu nume, càci diregatori'a mea de pastoriu sufletescu Calu vostru a incetatu, si cu asést'a ocaziune vinu aci pentru de a-mi impliní cea mai grea datorintia, adi pentru ace'a stáu aci cá se-mi ieu remasu bunu dela voi. Si ce insémna de a-mi luá remasu bunu dela voi? Insémna, cà trebue se me despartu de acestu s. locasiu, ce mi se incredintiasc cu 20 de ani inainte de acést'a; trebue se me despartu de s. altariu la care in decursu de atâti'a ani amu adusu s. jertfa; trebue se me despartu de acestu amvonu, din care de atâtea ori amu vestitu cuvântulu lui Ddieu; trebue se me despartu de voi I. m. dintre cari pre atâti'a amu botezatu, pre atâti'a amu invetiatiu si pre atâti'a amu cununatu, de voi parinti de familia, juni si june si de voi iubitiloru mei fii. Cu anima durerósa facu acést'a, dar' etatea-mi inaintata si dorinti'a-mi cá sarcin'a pastoririi sufletesci sè se incredintieze vre-unui'a mai teneru si mai vigorosu, acést'a m'a facutu cá se me despartu de catra voi. Pucine amu de a ve spune. Catra invetiaturele si admoniariile ce ve-amu impartasitu in decursu de 20 de ani puçinu amu numai de a adauge, si voescu de a folosí acést'a ocaziune spre a ve aduce aminte inca odata cuprinsulu invetiatureloru mele. Deci fiti cu luare aminte a) la

admonierile, b) la rogarea din urma a pastorului vostru sufletescu ce-si ie remasu bunu dela voi. Fia cá si cu acést'a ocasiune se graiescu voue prin Is. Chr. si se-mi ajute preasânt'a lui mama! In numele loru 'mi incepu cuvântarea mea cea mai de pre urma.

I.

Ce mare norocire, ce daru nepretiuitu alu lui Ddiu este de a se nasce cine-va si de a se cresce in baseric'a dreptu-credintiósá alui Is. Chr. si de a avé tesaurulu credintiei adeverate! Voi v'ati impartasitu de acestu daru, voi faceti o comunitate dreptu-credintiósá, voi aveti religiunea descoperita prin Ddiu si pastrata in curati'a ei originala prin s. nóstra baserica. Aduceti-ve numai aminte de câteore vi-amu spusu, cá cu neclatita statornicía se pastrati credinti'a vóstra adeverata, si fiindu cá de acumu nu ve voiu mai poté vorbí, si acum acea ve spunu, cá ce e mai de lipsa: remaneti dreptu-credintiosi, dar' nu numai dupa nume, ci si in fapta. In dilele ce amu ajunsu pastorii sufletesci au destule cause, cá cu tóta ocasiunea se faca atenti pre credintiosi spre a se tiené tare de credinti'a loru, cáci nu trebue de a parasí credinti'a, e destulu spre a gresí in contr'a acelei'a, déca cui-va i-e rusine de acea, déca se teme de a-o marturisi ace'a inaintea altor'a, déca se asociéza cu cei necredintiosi si asculta cuvintele loru vatematórie de religiune, déca dovedesce nepasarea séu dispretiulu religiunei sale prin ace'a cá usioru calca poruncile basericeii. Si in tempulu de acumu asiá cev'a adese-ori se intêmpla inca si in comunitati de acelea, unde inainte de acést'a domniá unu sentiu piu si religiosu. Ma cá nu aveti cauza de a ve rusíná de religiunea vóstra séu de a o tainuí acea din inaintea lumii, asiá ceva numai acei'a facu cari voiescu se tréca de invetiati si luminati, cáci in tempulu de acumu acei ómeni se tienu de invetiati si luminati cari nu au credintia. O ast'feliu de lumina remana numai departe dela voi. Nefericirea vóstra cea mai mare ar' fí, déca ve-ati pierde credinti'a, cáci pierderea acestei'a ve-ar' nemicí fericirea familiara, pacea sufletului si ve-ar' conduce la osénd'a eterna. Pentru ace'a ascultati de Dnulu n. Is. Chr. carele díce „Cine me marturisesce pre mine inaintea ómeniloru, si eu

'lu voi marturisi pre elu naintea Tatalui meu, carele este in ceriuri." Deci marturisiti cu sinceritate credinti'a vóstra, neci câtu se ve abateti dela acea, acea se tieneti ce ve invétia s. baserica si ce ve vestesce prin preotii sei, prin acést'a ve-ti dobendi potere spre implinirea datorintieloru statului vostru, prin acést'a veti dobândi consolare in ór'a mortii. „Cine crede intru mine, nu va perí — dice Domnulu n. Is. Christosu — ci va avé viétia eterna.“

Dar' nu e destulu numai credinti'a, ci trebue se tieneti si poruncile lui Ddieu si ale sântei baserice. Ddieu ve demanda, cá preste tóte se-lu iubiti pre dênsulu, éra acést'a iubire consista intru acea, cá se paziti poruncele Lui si se uríti pecatulu, deci nisuiti-ve de a face bine, tieneti poruncile si incungiurati reulu. Ddieu ve demânda, cá se iubiti pre deaprópele vostru cá pre voi insí-ve. Deci iubiti-ve unulu pre altulu, traiti in pace. Mani'a si vrașmasi'a departe se fie dela voi. Sânt'a baserica ve administréza tainele s'ale spre mântuirea sufletului vostru, ve vestesce cuvêntulu lui Ddieu; deci ascultati-lu acel'a, primiti câtu mai adese-ori s. taina a pocaintiei, fiti zelosi intru âmblarea la s. baserica si ve rogati cu fric'a lui Ddieu, onorati si iubiti pre pastorii vostri sufletesci. Voi barbatiloru si parintiloru ve facu atenti, cá intru tóte se premergeti cu esemplu bunu, aduceti-ve in curatu consciinti'a vóstra, fiti straduitori si cu cumpetu si nu uitati cà odinióra Ddieu va se céra séma dela voi pentru pruncii si pentru toti casenii vostri! Éra pre voi mame acea un'a numai ve rogu, cá se nu uitati ce de atâte ori ve-amu spusu din acestu amvonu despre crescerea prunciloru vostri in fric'a lui Ddieu, fiti cu grigia, nu cumv'a la betrânetie se fiti silite a esperiá numai rusíne si dorere pentru dênsii. Éra voi juni si june, prunci si servitori pastrati nevinovati'a sufletului vostru, fiti umiliti, ascultatori de parintii, de mai marii si de stapênii vostri. Si ast'felu toti cari mi-ati fostu poporeni duceti viétia crestinésca si nu uitati admonierile mele din urma, cá acést'a atâtu mie câtu si vóue se ne fie spre consolare acusi inaintea scaunului preadrechtului judecatoriu.

Acumu auditi rogarea mea cea din urma.

II.

De si Ddieu m'a alesu si m'a tramisu aici la voi, cá se ve fiu parinte sufletescu, de si m'a inzestratu cu puterea si cu demnitatea preotiésca, totusi numai omu sum, si cá atare neci eu sum scutitu de slabitiunile omenesci. Ah! câtu zelu, câta credintia si câta acuratate recere diregatori'a pastoriului sufletescu, si cine ar' poté dice: nu amu gresitu. Nici eu nu dicu! Dar' potu dice cu consciintia liniscita, cá vointi'a si intentiunea mea a fostu buna, cá mi-a jacutu la anima binele vostru materialu si spiritualu, bucuri'a vóstra a fostu si bucuri'a mea, si totu-de-a-un'a amu fostu unu sinceru partasiu la intristarea vóstra. Cu tóte acestea déca ceva amu gresitu, déca pre cine-va amu vatematu séu intristatu, nu s'a intêmplatu cu voi'a, deci fie-mi iertatoriu, si de ar' fí cine-va între voi care ar' avé antipatia catra mine, 'lu rogu se-mi fie indulgentu, lese-me se me departu in pace! Acést'a mi-e prim'a rogare.

Neci a dóu'a rogare nu mi-o veti denegá, — ceru se ve rogati pentru mine. Déca de acumu nu me veti mai vedé in baserica, la altariu, pe amvonu; déca de acumu nu veti mai vedeá faci'a mea si nu veti audí graiulu meu, déca departarea ne va despartí, nu ve uitati de mine, din cându in cându oferiti câte unu cugetu suvenirei mele, rogati-ve pentru mine, aduceti-ve aminte de mine sub s. liturgia. Acést'a se faceti mai vêrtosu dupa ce veti audí, cá m'amu mutatu din lumea acést'a si cereti pentru mine repausulu eternu. Din parte-mi neci eu nu me voiu uitá de voi, si si de aci inainte la tóta s. liturgia mi-voiu aduce aminte de poporenií mei víi si morti, — càci de si me departezu dela voi, dar' totu poporenií mei remâneti, cá si cumu asiu fí între voi, asiá e „marturia mi-e Ddieu, cá de toti de voi mi-voiu aduce aminte, càci 'mi jaceti la anima!“

In fine mai amu o rogare cu privire la urmatoriulu meu. Fiindu cá sî acumu ve rogati cá Ddieu se ve trimita unu preotu zelosu, déca acel'a va sosí de siguru 'lu veti primí cá pre unu parinte sufletescu trimisu de Ddieu, veti se-lu onorati, veti se-lu iubiti si veti se aveti incredere in trênsulu si cu bucuria veti se-lu ascultati, cá si dênsulu sè se imbucure si se dee multiamita lui Ddieu cá i-a incredintiatu

unu poporu bunu si credintiosu. Veti impliní si acést'a ro-gare din urma a mea, cá se me potu departá liniscitu dela voi, sciindu cá preainduratulu Ddieu prea bine s'a ingrigitu despre mântuirea sufletului vostru.

Si acumu remasu bunu I. m.! Ddieu cu voi! Din anima ve multiamescu pentru iubirea ce a-ti doveditu fația de mine! Ddieu se ve resplatésca! Déca Ddieu me va tiené in viétia sperezu cá din cându in cându voiu poteá se ve cer-cetezu. Éra acumu ve comendu padiei Atotpotintelui Ddieu: a Tatalui, a Fiiului si a Spiritului S. a preacuratei Vergure, a hramului sânteii vóstre biserice si a tuturoru angeriloru, si rogu pre Ddieu, cá odinióra érase se convenimu inaintea tronului seu cerescu, in numerulu celoru drepti. Aminu.

Vasiliu Budescu
parochu in Ciulesci.

CUVENTARE FUNEBRALA.

— La mórtea unei fetióre. —

— Despre midiulócele prin cari potemu câscigá fericirea celoru drepti. —

„Dilele mele trecura mai repede de câtu mosarulu tiesetoriului.“ (Jovu, VII, 6.)

In deminéti'a unei dîle alese de primavéra, candu ne desceptamu din somnu, aflàmu Intrist. Asc! o placere si desfatate deosebita in frumséti'a si farmeculu naturei incântatóre.

Dara câtu tiene placerea si desfatata ace'a? Pucinu — fórté puçinu! Sórele 'si percurge caletori'a s'a de o dî in graba si intunecimea noptii rapesce cu sine farmeculu dîlei incântatóre — incátu tóta natur'a devine asia dîcundu mórta si tacuta cá mormentulu.

Cu farmeculu unei dîle alese de primavéra au semenatu si viéti'a acestei fiintie nevinovate ce jace tacuta in acestu sicriu! Anim'a ei buna — frumseti'a ei sufletésca au des-fatatu multu pre iubittii si cunoscuttii ei. Si precumu intunereculu noptii rapesce o dî incântatóre de primavéra: asia

au rapit'o pre ea mórtea, asia au rapitu dela ea totu ce au fostu incântatoriu.

Déca credemu — despre ce nu ne potemu indoí Intr. Asc.! — in asigurarea, cá odinióra éراسi ne vomu mai revedeá cu iubítii nostri repositi „Cá va vení ciasulu cându mortii voru audí glasulu Fiiului lui Domnedieu, si cari voru audí voru inviá“ ¹⁾, si déca credemu — despre ce éراسi nu ne potemu indoí — cá fiesce-care va luá resplat'a dupa faptele s'ale din viétia, cá voru esí cei ce au facutu bune, intru invierea vietii, éراسi cei ce au facutu rele intru invierea judecatii“ ²⁾ — apoi in apunerea dela ochii nostri a acestei stelutie lucitórie, a acestei fetióre nevinovate — de si vedemu si sêntimu o perdere ireparabila: — totusi aflámu si mangaiere pentru animile nóstre sdruncinate de dorere si jale mare. Mangaierea nóstra se cuprinde in ace'a, cá viéti'a ei scurta si petrecuta in tóta nevinovati'a — ne indreptatiesce a crede si a sperá, cá ea va fi partasia de fericirea ceteloru celoru ceresci intru cari si bunulu Domnedieu se desfata.

Cá se potemu fi si noi partasi de fericirea ei dincolo de mormentu, voi vorbi acum'a: despre midiulócele prin cari potemu câscigá fericirea celoru drepti.

* * *

Omulu, cându se afla strimtoratu in periclu de mórte — pentru aperarea vietiei s'ale atátu de scumpe, se folosesc de tóte midiulócele iertate si neiertate, ce le póte numai socotí pentru scaparea s'a. Celu ce se innéca in apa, se arunca si dupa paiu cá se-si mantuiéasca viéti'a; celu ce este condamnatu la mórte prin streangu, se mai incérca odata catra tronu, cá se-i pardoneze. Bolnavulu, care nu mai consta decátu din pele si óse góle, care numai atát'a, cá mai póte respirá puçinu, inca si in aceste impregiurari fatale chiama mediculu la sine, cá se-lu consulte, se-i prescrie, se-i dee medicina si asia se-lu scape dela mórte.

Dar' cine e acel'a dintre noi Intr. Asc! care nu-si iubesce viéti'a si care nu ar' fi in stare, cá se faca ori si ce

¹⁾ Joanu. ²⁾ Joanu.

numai cá se-si sustiena viéti'a pentru unu tîmpu câtu de indelungatu?!

E dreptu, cà suntu si de acei'a, cari prin impregiuràri neaternatórie dela ei, dar' mai multu prin vin'a si pecatele loru devenindu in impregiurari grele, dintru cari nu se mai potu descurcá, — in urma 'si facu capetu cu mân'a loru propria de se sinucidu; inse pentru acést'a acei nefericiti inca totu nu restórna convingerea nestramutata a omenimei, cumcà viéti'a e cea mai scumpa comóra pentru omu.

Si vedeti Intr. Asc! cu tóte aceste silinti'a fortiata a omului spre sustinerea vietiei s'ale, nu multu ajunge, ba am poté díce, cà nu ajunge nimicu; pentru-cà: „nimenea nu este stapênu pe diu'a mortii.“¹⁾

Asia-dara mórtea e sigura: despre acést'a nu ne potemu indoí. Numai unu lucru nu este siguru cu privire la mórte — tîmpulu in care ea sosese si individulu dupa care vine; pentru-cà sagét'a ei in totu minutulu e gat'a si nimeresce pre cinev'a. Ea vine cá furulu, care nici cându nu impartasiesce inainte vremea intentiunei s'ale peatóse. Au spus'a ea cuiv'a cu câti-v'a ani, séu cu câte-v'a luni, séu cu câte-v'a díle, ba chiar' numai cu câte-v'a óre mai inainte, cà pe diu'a de astadi va rapí cu sine pre acést'a floricea impupita, pre acést'a fetióra nevinovata ce e in sicriulu de façia?

Acum'a, déca tu ingânfatule in teneretie, taria, avere ori in alta prerogativa, esci cea de antâia jertfa a mortii — óre nu vei fi surprinsu de ea pe neasceptate?! Póte tu nici nu scii, cà in momentulu, in care se aréta ea, se inmoia si acel'a, care chiar' in tóta viéti'a lui nu au gânditu la Domnedieu? Póte nu scii, cà in acelu momentu criticu, nu mai ai tîmpu de indr'ptare?

Déca dara din intemplare nu esci pregatitu inaintea ei, ce se va alege dupa ace'a cu tine?! O! cu florile unui condemnatu la mórte vei incepe viéti'a cea dincolo de momentu si nici unu momentu nu vei avé repausu. Vei fi vrednicu de resplat'a acelui nefericitu, care in tóta viéti'a nu au facutu alt'a, decâtu reu, care nu au avutu altu câscigu, decâtu:

¹⁾ Ecl. VIII 8.

furtulu, uciderea, rapirea si alte nenumerate pecate strigátorie la ceriu.

Pregatirea la mórte fericita a celoru drepti si nevinovati este dara pentru omu datorinti'a datorintieloru. Si cum se fia ace'a pregatire?! Éta cum! Inainte de tóte intre grigiele lumesci dílnice se nu ne uitamu nici cându de mórte. Se ne aducemu aminte, cà pamentulu acest'a unde vietuim, unde adeca avemu comori, càsi, palaturi si altele — este numai unu locu strainu si surpatoriu, si cà adeveratulu locasiu este in ceriu, care este nesurpatoriu. Se ne aducemu aminte, cà apunerea nóstra din sinulu celoru víi, nu e alt'a, decâtu o trecere dela celea trecátore la celea netrecátore. Se ne aducemu aminte, cà viéti'a nóstra asia trece de iute, precum trece fumulu intre norii ceriului si in sfêrsitu se ne mai aducemu aminte, cumcà mórtea e sigura cà vine, si érase nesigura, cându vine!

Déca cinev'a socotesce, cà tóta fericirea se concentréza in câscigarea averiloru: atunci acel'a, ce voiesce se fia partasiu de fericirea celoru drepti, caşiderea trebuie se-si câscige averi; inse nu peritórie ci neperitórie.

Averile neperitórie se potu aduná numai in sufletulu omului, prin credinti'a in Domnedieu, prin fapte bune crestinesci, prin urmarirea vietii celoru nevinovati; prin implinirea si tienerea porunciloru ddîesci si prin curatirea sufletulu de pecate.

O! apuca-te dar' moritoriule! a aduná averile acestea! Nu amená tréb'a depe o dí pe alt'a. Cà de unu lucru mai insemnatu alu teu din viétia — apuca-te inca astadi, in ór'a acést'a, ba inca in minutulé acest'a cà-ci — dupa cum vedi — nu scii, nu poti scí, cându va pune mân'a mórtea pre tine si apoi esci gat'a — gat'a cu tóte celea!

Cu unu cuventu pregatesce-te de a câscigá fericirea de care suntu partasi in ceriuri numai cei nevinovati si drepti, prin o adeverata viétia crestinesca. Jertfesce-ti chiar' — déca s'ar' recere — pentru ea fericirea cea trecátore pamentésca; pentru-cà mai bine piéra ace'a — decâtu cea vecínica. Aminu.

I. J. Ardeleanu.

Cuvintele crestine in limb'a româna.

(Fine.)

Despre numirea lunelor la Romani.

Romanii au două renduri de numiri pentru lunele séu „mese“¹⁾ anului:

I. Nomenclatur'a populara romana si latina de: Calindariu séu Carindariu (Januaru), Faurariu séu Fauru (Februaru), Martisioru (Martiu), Prieru (Aprile), Florariu (Maiu), Ciresiariu (Iuniu), Cuptoriu (Iuliu), Augustu, O-gustu, Austu (Augustu), Repciune²⁾ (Septembre), Brumarelu (Octobre), Brumariu (Noiembre), Andrea³⁾ (Decembre).

II. Nomenclatur'a imprumutata dela Romani mai de toti popoli crestini: Greci, Slavoni, Germani etc. si care este acea clasica séu oficiala, cumu: Ianuarie, Fevruarie, Martie, Aprilie, Maiu, Iunie, Iulie, Augustu, Septembrie, Octombrie, Noembrie, Decembrie.

D. Cihac, unu nou slavonizatoriu tendentiosu alu limbei noastre romane, dar' fara nici unu nou argumentu, sustiene, ca form'a acést'a neromanésca, ca Decembrie, Fevruarie, Martie etc. este o forma slavona; si nu numai atatu, ci ca ea probeza ca noi amu imprumutau aceste numiri dela slavi, atunci candu amu primitu botezulu crestinismului dela presupusii apostoli Cirilu si Metodiu.

Cu alta ocaziune ne rezervamu dreptulu a discutá cu d. Cihac, si speramu ca-i vomu probá ca Romanii din ambele Dacie n'au ramasu pagani asteptandu venirea Slaveloru, ca se primésca legea lui Crestu*) — nu Christosu — devenindu crestini — nu christiani, ci cu sute de ani inaintea acelei invasiuni, strabunii nostri avéu déjà preutii lor, besericele lor, serbarile lor duminecele si pasesimele lor etc. in limb'a lor cea latina.

1) Romanii Macedoneni, séu asia supranumitii Cutzo-Vlachi, dicu mese in locu de luna de dile, ér' luna la Satelitulul globului nostru. Mese este latinesculu mensis, ital. mese.

2) Repciune este o vorba, a cärei etimologia nu se póte da cu certitudine perfecta. Positivu si certu este numai, ca ea nu e nici gréca, nici slavona, nici straina in fine. Eu credu si sunt convinsu, ca vine dela vorb'a latina raptione, adeca rapire séu raptu, si mi se pare ca s'au datu numirea acést'a lui Septembrie in memoria evenimentului rapirii sau raptului Sabinelor de cátra Romani, evenimentu care se celebrá la Rom'a chiaru in luna lui Septembrie. Vedi Preller, Römische Mythologie.

3) Despre Andrea séu cumu scriu unii Undrea si altii Indrea, vedi mai la vale.

*) Romanii dicu Crestinu dela Crestu, chrestus, pentru ca asiá numia poporul remanu in limb'a vulgara in sut'a I si II pre fundatoriulu legii crestine, ér' nu Christus, nici Christosu.

Nu este inse mai puçinu adevratu, si trebue se o declaramu, cã form'a si terminatiunea numiriloru cá Ianuarie, Fevruarie, Decemvrie, Septemvrie etc. nu este romana, ci straina. Eu credu mai multu grecesca moderna, bizantina, de cãtu slavóna. Dar' ceea-ce este interesantu a scí si ceea-ce d. Cihac nu scie séu nu-i place a scí este, cã acésta forma si terminatiune nu e acea a poporului romanu, nu e ace'a care se aude pre fia-care di si in totu loculu in gur'a poporului român, ci este o forma târdia, fórte târdia, care se vede cale de o posta cumu dîce Romanulu, cã s'a introdusu prin midioloculu cãrtiloru si calendareloru besericesci, fia grecesci, fia slavóne.

Ne place a crede, cã nici chiaru d. Cihac n'ar' cutezá se bage pre unu Noemvrie, séu fia si Noembre, in versulu poetului Cretiénu :

Lun'a reversá lumina

Erá lun'a lui Brumaru...

Aru fi dreptu si logicu, póte, a introduce si in limbagiulu nostru oficialu, precumu este in celu popularu, aceste frumóse numiri, cá nesce reminiscentie nu numai nationale, dar' si poetice si semnificative; cu tóte acestea viéti'a nóstra moderna, cerintiele ei de intielegere facia cu celelalte popóre, contactulu de fia-care di cu lumea européna, care fãra esceptiune a adoptatu numirile clasice latine, ne comanda a tiené si noi la dênsele si ale intrebuintiá celu puçinu in scriptur'a oficiala, óre-cumu internationala.

Se observamu, cã unulu din cei mai vechi scriitori románi faimosulu Diaconu Coresi, nu se sfiesce a pastrá nomenclatur'a cea populara a luneloru chiar' intr'o carte besericesca. Asia in Omiliarulu seu dela 1580, in invetiatur'a asupr'a capului XIV. din Evangelistulu Ioanu, elu dice: „trei prasnice prasnuiá Iudeii, ântâiu „prasniculu pastiloru in lun'a lui Marti“ ..., alu doilea prasnicu „cinci-dieci de dile din pasti in lun'a lui Prieru“ ..., alu treilea prasnicu „in lun'a lui rapciuni.“

Vomu conservá dar' cá o sacra reliquia nomenclatur'a cea populara pentru tóta limb'a, atãtu cea scrisa cãtu si cea vorbita in stilulu popularu poeticu, in floritu, si in fine ori cându vomu crede cã este bine si frumosu a ne serví cu dens'a; dar' vomu restabilí in acelasi timpu form'a clasica romana, sub care va trebui se apara a dóu'a specia de numiri si in acestu modu, in cãtu unu d. Cihac, séu unu altulu, se nu ne mai póta face imputarea, cã ne servimu in numirea luneloru anului nostru cu termini strai- ni, ba inca slavoni.

Vomu dice si vomu scrie dar' numirile nationale populare asia :

1° Calindariu, 2° Faurariu, 3° Martisioru, 4° Prieru, 5° Florariu, 6° Ciresiariu, 7° Cuptoriu, 8° Augustu, 9° Rapciune, 10° Brumarelu, 11° Brumariu, 12° Andrea.

Éra pre cele clasice si oficiale in modulu urmatoriu: Ianuaru, Februaru, Martiu, Aprilie, Mâiu, Iuniu, Iuliu Augustu, Septembrie, Octobree, Novembre, Decembre

Acumu inca dóue vorbe asupr'a lui Andrea, dupa cumu amu promisú mai susu.

Unii din literatii nostri au scrisu si scriu *Undrea*, tienendu la pronuntia poporului si derivandu numele lunei dela *undrea* aculu celu mare de feru, adeca asemanendu agerimea frigului si gerului din Decembre unei undree care impunge si ustura; altii ér' scriu de multe ori *Îndrea*, facându alusiune la *Indra*, dieitate indiana, si voindu a induce la anticitatea numirii basata pre comunitatea primitiva a Aryloru cu Greco-latini, ergo cu Romanii. N'au dreptate nici unii, nici altii.

Numirea de *Andrea*, care trebue sè se scrie cu *A*, nu cu *U*, nici cu *Î*, vine dela numele sântului apostolu *Andreiu* séu *Andreas*, care a publicatu crestinismulu in cele dintaiu timpuri la Thraci (Albanesi, Iliri) si la Sciti, si care 'si are serbatórea oficiala, atátu in calendariulu Iulianu, câtu si in celu Gregorianu, la 30 Novembre, adeca la inceputulu lui *Decembre*.

In Synaxariulu mitropolitulu Dosoftéiu dela 1683, tom. I fóia 186 verso, se dice lamuritu: „Dechemvrie lun'a lui Andrea ceea-ce inlatura orice indoéla asupr'a formei celei corecte si origine cuventulu.

Mai multi populi crestini, intre cari Albanesii si Ungurii, au contractatu inca dela inceputu obiceiulu de a numi unele lune ale anulu dupa numele Sântulu séu dupa serbatori mai insemnate cari cadeáu in acea luna.

Ast'feliu Albanesii numescu lun'a lui Octobree *χμῖροι**) (lun'a lui Dimitrie séu Demetriu), pre Novembre *χμῖλι* (lun'a lui Mihailu) pre Decembre *χλῖνδρὲ* (lun'a lui Andreiu.)

Totu asiá Ungurii numescu tóte lunele anulu dupa serbatorile bisericesci ale Calendariulu loru: *Szent György hava* (lun'a lui Sântu Georgiu), *Szent Jakab hava*, *Szent Mihály hava*, *Szent András hava* (lun'a lui Sântu Andreas).

Éca dar' de unde vine *Andrea* alu nostru: nu dela *undrea*, nu dela *Indra*, ci curatu dela *Andreas* séu *Andrea*, care de buna séma ni s'a transmisu prin contactulu nostru in Peninsula Balcanica cu fratii Albanesi, si apoi dela noi séu totu dela dènsii au imprumutatu-o si Ungurii.

Cà vocal'a *a* se pronuntia inchisa cá *u*: *Undrea* in locu de *Ândrea*, acést'a e conformu legiloru fonetice ale limbei romane. Ast'feliu pronuntia Romanulu umblare in locu de *âmbulare* (lat. *ambulare*), unghiú si unghiuri in locu de *ânghiú* (lat. *angulus*). Nasalele *m* si *n* facu d'alu-de-astea. Déca in cronicele nóstre orasiulu *Adrianopole* figuréza cá *Udriu*, caus'a este, cà poporulu chiaru preste Dunare, pronuntia *Adrianopole*, turcesce *Enderne*.

G. Chitita.

*) Vedi Grimm, Geschichte der deutschen Sprache, p. 101.

JOCULU SORTIEI.

Vediut'amu cumu rotil'a ursitei pre popóra
Le inaltia si le aventa, smeresce si cobóra
Pre alu marirei faru;
Cumu lucruri grandiose de secolu intarite
Cumplitu decadu de odata — darimate nimicite
De alu sortii jocu fatalu.

Vediut'amu prin palatiuri marire si splendóre,
Corone, diademe si tronuri lucitorie
Ce sórtea le-a 'naltiatu,
Vediui si nedreptatea, má vitiuri si pecate
Mai lesne cá vértutea de tronuri radimate
Candu sórtea s'a jocatú;

Corone, averi, tesauri si totu ce se gasesce
In asta lume mare, séu anim'a-i poftesce
La omulu desfrénatu;
Vediut'amu fericirea ce nu se póte spune
Dar' sórtea si pre acestea cu mare repediune
De totu le-a surupatu.

Curându ajungu popóra la culmea fericirei,
Si-o clipa le dobóra in caosulu perirei
Si 'n veacu nu mai aparú,
Cu greu supórta robulu catusi'a seculara
Sdrobitu de maltractarea stapênului barbara
Si jugulu celu amaru.

Resare inse iute cá flórea 'n primavéra
Candu scapa de furtune, de viscoli si recéla
Si 'ncepe a 'nflori;
Cá jugulu si-lu arunca si legea tiranésca
O sfarma cu taría se nu-lu mai predomnésca
Se 'ncete de-a asupri!

Si caudu de nou se 'ncérca stapênulu de-a impune
Caten'a scelerata — se stinga, se sugrume
Cá tigrulu insetatu,
Pre ast'a o respinge, pre cel'a-lu dumeresce
Cá sórtea e perfida, ea nu-lu mai partinesce —
Si-lu lasa isolatu. —

Acest'a este joculu, ce sórtea-lu întreprinde
Cu totu ce este 'n lume, ea cumpera si vinde
Norocu la muritori,
Pre uni-i favoréza, pre alti-i urgisesce,
La unii le dà tóte, pre altii 'i lipsesce
Si-i face cersítiori.

AMICULU CREDINTIOSU.

Amu cercatu cu scumpetate, —
Cautându 'n susu si-'n diosu
Prin colibi si prin palate, —
Pre amiculu credintiosu.

Plecu, me ducu, grabescu la cale, —
Cugetându cà-oiu se gasescu —
In acésta lume mare
Pre amiculu ce-lu dorescu.

Nu esfi din satu afara, —
Abiá pragulu l'amu trecut, —
Si de locu mi s'aretara
Unu omu mare si avutu:

S'oferesce cà-o se-mi fia
Elu amicu adeveratu,
Dar' sub larv'a de-amicia
M'a sedusu, m'a insielatu: —

Legatur'a pretinésca
O tieneá de unu midilocu,
Cá averea se-i sporésca.
La-est'a nu avui norocu. —

Lasu parentii, lasu soçfa,
Mergu in lume, prebegescu,
Cá se aflu pretenia
Si pre amiculu ce-lu dorescu.

Cercu si 'ntrebu mai barbatesce,
Cá si bietulu caletoriu
Retacindu, si s'oferesce
De amicu unu cersítoriu.

Cuget'amu acum'a 'u mene:
Éta-amicu' adevratu —
De-acumu tóte-oru merge bene;
Est'a-i omulu, ce-amu cercatu.

Inse ce se vedi? mirare!
Dupa ce l'amu usioratu
De sub sarcin'a precaria
Si acest'a m'a 'nsielatu.

Mai sedusu si a dóu'a óra —
De sperare nu abdicu,
Trecu a patriei hotara
Cá se aflù pre amicu.

Io sperám cà prin palate
Dór' voiú fi mai norocosu;
Voiú aflá sinceritate
Si pre amiculu credentiosu

Si 'ncercarea-mi temeraria
La 'nceputu a reesítu:
O persóna demnitararia
Mi se-ambia de amicu:

Bene! fii acumu pre pace,
Ai aflatu pre amiculu teu;
Demnitarului 'i place
Asi tiené cuvântulu seu;

Dar' candu fù la frânsu de pane —
Càci nu sciu cumu se mai dîcu —
Elu poftesce dela mene
Numai lui se-i ftu amicu!

Lege, limba, natiune
Intre-amici nu are locu —
Iérta-me déca-ti voiú spune, —
Càci altu cumu nu ai norocu! —

Se mai cautu mai departe
Pre amiculu celu sinceru. —
Unde? Candu si prin palate
Cu greu affi omu fidelu?

Pop'a Aenobarbu.

V A R I E T A T I.

Convocare. In conformitate cu §§ 14 si 21 din statutele Asociatiunii transilvane si in conformitate cu concludulul comitetului Asociatiunii de dato 4 Martie a. c. nr. 66 pt. 31, adunarea generala pentru anulul curentu se convóca prin acést'a in orasiulu Sibiiu pre díu'a de 28 Augustu a. c. st. n. si dílele urmatórie.

Aducíndu acést'a la cunoscintia publica, invitu pre toti membrii Asociatiunii a luá parte in numeru cátu mai mare la siedintiele adunarei.

Presidiulu Asociatiunii transilvane pentru literatur'a româna si cultur'a poporului românu.

Sibiiu, 9 Iulie 1887.

Iacobu Bologna m. p. v.-pres.

Avis. — Pentru primirea óspetiloru si preste ptotu provederea arangiamentului cu ocasiunea adunarei generale a asociatiunii transilvane pentru literatur'a româna si cultur'a poporului românu, ce se va tiéné aici in Sibiiu la $\frac{16}{28}$ Augustu a. c. s'a constituitu unu comitetu arangiatoriu de 40 de membrii. — Pre-cându ne luámu voie a aduce acést'a la cunoscintia P. T. publicu spre orientare, totu-o.ata ne vedemu indemnati a rogá pre P. T. publicu inca de pre acum, cá conformu dispositiuniloru ulterióre, ce se voru luá din partea comitetului in acést'a privintia, — se nu întârdie la tîmpulu seu a ne respunde promptu, cá ast-feliu se potemu fi in placut'a positiune a satisface pre deplinu justeloru pretensiuni de buna primire. — Épistótele si preste totu esibitele, ce suntu menite pentru comitetulu arangiatoriu suntu a se adresá d.-lui presiedinte alu comitetului Dr. Joanu Mog'a medicu in Sibiiu.

Din siedinti'a comitetului arangiatoriu, tiénuta in Sibiiu, la $\frac{6}{18}$ Iuniu 1887. Dr. J. Moga m. p. presiedinte, Dr. R. Rosc'a m. p. secretariu.

Despartiamentulu XI alu asociatiunii transilvane p. lit. si cult. pop. romanu si *Reuniunea femeiloru romane selagiane* 'si voru tiéné adunările generali la 4 Augustu n. a. c. in comun'a Buciumu. Cu ace'a ocasiune se voru distribuí premiele Despartiaméntului pentru unu economu inceputoriu si pentru invetiatorii, cari s'au distinsu in anulul scol. espiratu. — Se speréza cá ambele adunari voru fi forte interesante si binecercetate. — Sér'a se va tiéné unu concertu si balu cu tombola.

La scól'a civila de fete infintiata prin Asociatiunea transilvana s'au inehiatu anulul scolasticu in 28 Iunie st. n. Numerulu elevelor in decursulu anulului scol. trecutulu abia s'au urcatu la 70, dintre cari numai a trei'a parte s'au adapostitu in internatulul scólei. Progresulu doveditu prin eleve in singuratecile obiecte de invetiamentu si mai pre susu de tóte in limb'a româna au intrecutu acceptarile tuturoru. Lauda si recunoscintia Directiunii si intregu Corpului didacticu!

A. S. Archiducele Albrecht, supremulu comandantu militaru din cas'a imperiala, in caletori'a s'a pe la Orastie, a agraitu cu multa afabilitate pre tieranii români, salutându-i si intrebându-i de un'a-alt'a. Tieranii s'au mişcatu adêncu de acésta afabilitate a Altetiei S'ale, si la tóta ocasiunea 'si esprima mirarea de dulcéti'a graiului cu care Alteti'a S'a esprima limb'a romanésca.

Meca, orasiulu sântu alu Islamismului, care alta data aveá mai multu de 100 mii locuitori, adi nu mai are decâtu 60,000 abia. Numai in tempulu pelerinagiului anualu se adunáu adeseori preste 200,000 persóne. Din acestu numeru preste 40,000 aducu marfuri care suntu vëndute imediatu si traficulu acest'a represinta 120 milióne lei. Transactiunile se reguléza fie-care cincii dle; acest'a e de altmintrelea totu comerciulu Mechii, càci odata trecuta epoc'a pelerinagiului, transactiile incetéza.

Mec'a, care sub Ptolomeu, erá cunoscuta sub numele de Macareba, e cualificata de arabi, cari escela in genulu emfaticu, de Omel Cora, (orasiulu orasielor) de El Morharefih (nobila) si in fine de Beled El Amule (regiunea credintiosiloru).

Situata in centrulu unei vâi nasipóse si strimte, ea este prea vasta pentru populati'a ce contine. Numeróse case suntu insirate pe cóstele alunecóse ale muntiloru cari adapostescu orasiulu. Unu faptu curiosu de observatu este, cà aceste locuintie au mai multe caturi, avëndu si ferestre numeróse, ér' stradele suntu mai largi decâtu in ori-ce orasiu alu Asiei.

Monumentulu remarcabilu alu Mechii este marea moschee Beilhu'llah (cas'a lui Domnedieu) numita si Casba, care fû zidita in tempulu lui Avramu, dupa cum arata legend'a. Celebrulu Calif Omar, inchise miculu templu in nisce constructiuni masive si dupa elu Califi tuturoru tieriloru, sultanii din Stambul si Imamii au indoitu, intreitu si incincitu constructiile, astfeliu cà e imposibilu a nu se incurcá cinev'a in acésta aglomeratiune de architectura, care forméza unu lungu patratu, in care se intra prin 19 porti.

Intrându in acestu monumentu, este imposibilu a nu admirá numerulu infinitu de arcade, sustienute de colonne gratióse in marmura, granitu si porfiru cá si cupolele si minareturile ce suntu d'asupr'a loru.

Aprópe de Casba, este putiulu sacru, de unde ésa isvorulu pre care ângerulu descoperi pentru a desalterá pre Agar si pre fiulu seu Ismail, cumu dice Bibli'a. O sala vasta de marmura acopere acestu isvoru.

Mohamed, nascutu in Meca, sub dominatiunea coreshistiloru, a fostu ingropatu in Casba, unde dreptcredintiosii vinu se ingenuchieze. Se scie cà obiceiulu cere, cá ori-ce mohamedanu se viziteze odata in viéti'a s'a Mec'a. Profetulu a declarat, cà credinti'a, resbelulu sântu si voiagiulu la Mec'a suntu obligatórie pentru discipulii sei.

Nimicu mai curiosu decâtu a vedé o caravana de credintiosi precedata de hagii, de musicanti negrii jucându si cântându Mahmilul, cânteculu sacru alu profetului. Multimea urla, jóca, se fanatiséza si apoi merge la Moschee spre a se rugá.

In **Senatulul Franciei** s'a depus spre examinare unu proiectu de lege relativu la nulitatea casatoriei si la modificarile ce ar' trebui sè se introduca cu privire la separatiunile de corpu. — Acestu proiectu a fostu cetitu pentru a două ora in Senatu cându se si admise cu óre-care modificari. — In urm'a acestui'a in casu de divortiu fie-care dintre soři are dreptulu de as-i reluá numele seu.

Romänische Revue. Cu 1. Iuliu se incepe unu nou abonamentu pe acésta revista politica-literara, carea mai cu séma astadi, dupa-ce prin alegerile din urma caus'a nationala româna nu mai are reprezentanti in parlamentu, va avé o insemnatate indoita, fiindu uniculu organu de informatiune alu Romäniloru din Ungari'a si Transilvani'a.

„Romänische Revue“ se tramite in mai multe sute de exemplare gratuite cercuriloru politice si literare din tíera si strainatate si a facutu causei române deosebite serviçi, apretiate si din partea conferintiei dela Sibiu.

Abonamentele (pentru Austro-Ungari'a cu 8 fiorini, pentru Români'a cu 25 lei in a. pe anu) se facu la „Direction ‚Romänische Revue‘ in Resicza, Banat.“

„**Scól'a si famili'a,**“ fóie pentru parinti si invetiatori. Ese in Brasiovu de 12 ori pe luna. Redactori: Ioanu Popea si Andreiu Bârseanu. Abonamentulu: pe anu 3 fl.; pe 1/2 anu 1 fl. 60 cr.; 1/4 anu 1 fl. — Acésta fóie implinesce unu golu de multu simtitu la noi. Ea are menirea de a fi unu povatiutoriu credintiosu alu parintiloru si invetiatoriloru pe calea educatiunei. O recomandamu cu caldura spriginului tuturoru doritoriloru de inaintarea neamului romanescu.

■ Tragemu atentiunea tuturoru acelor'a cari voru a se pregati la esamenu de ampoiati postali, ori a luá in administrare ori manipulare poste r. u. la opulu „**Postakezelési szabályok kézikönyve**“ scrisu de dlu *Stefan Temesváry jun.* sieffulu officíului telegrafo-postalu din Gherl'a. Acestu opu voluminosu de 31 cóle se estinde asupr'a tuturoru ramuriloru de manipulasiune si administratiune postala, tractându-i acei'a specificu si lamurindu-i cu esemple si tabele, — asié cà face posibilu ori si cărui individu insusfrea tuturoru cunoscintieloru de lipsa unui ampoiatu postalu, — pentru ce si Ministeriulu de comunicatiune de repetite ori l'a recomandatú cá manualu pentru pregatire la esamenu de ampoiatu, manipulante ori magistru postalu. — Pretiulu unui esemplariu e 2 fl. 50 cr. si se póte procurá dela auctoru ori dela Tipografi'a „Aurora“ din Gherl'a.